

Rozdział 3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

3.1. Hierarchia celów i uzasadnienie wyboru celów strategicznych

Cele strategiczne określają stany, których osiągnięcie w poszczególnych sferach funkcjonowania Gminy Łochów społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiują one wizję rozwoju w horyzoncie czasowym roku 2028. Na podstawie przeprowadzonych konsultacji określono w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łochów 2022-2028* trzy cele strategiczne.

Cele operacyjne konkretyzują wizję sformułowane w poszczególnych *celach strategicznych* Gminy Łochów w kontekście zidentyfikowanych głównych problemów dotyczących osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi, osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych oraz sytuacji demograficznej i deficytów rynku pracy. Dla realizacji *celów strategicznych* określono 24 wynikające z nich *cele operacyjne*. Dla każdego *celu strategicznego* rozwiązywania problemów społecznych Gminy Łochów dokonano uzasadnienie wyboru.

Sformułowane w procesie społeczno-ekspertskim *cele strategiczne* i *operacyjne* zostały zaprezentowane w tablicach 3.1, 3.2 oraz 3.3.

3.1.1. Cel strategiczny 1 *Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi*

Istotnym czynnikiem wpływającym na skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych jest infrastruktura pomocy społecznej. Wzrost powszechności dostępu do świadczeń pomocy społecznej wraz z rosnącą jakością usług są niezbędnymi elementami rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i decydują w dużej mierze o poczuciu bezpieczeństwa społecznego. Innym istotnym uzupełnieniem działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwijanie na terenie Gminy Łochów różnych rodzajów miejsc poradni leczenia uzależnień, związanych z rozwojem alternatywnych form w ramach deinstytucjonalizacji tj.: usługi sąsiedzkie, ośrodki dzienne dla osób starszych, środowiskowy dom samopomocy typu A, mieszkania chronione oraz wsparcia dotyczącego usług medycznych i zwiększenie dostępu do opieki medycznej poprzez stworzenie Dziennego Domu Opieki Medycznej – wszystkie skupione w ramach stworzonego Centrum Usług Społecznych.

Tablica 3.1

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 1
Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji
osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi

Cel strategiczny 1	Cele operacyjne
POLITYKA SPOŁECZNA SŁUŻĄCA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI OSÓB DOTKNIĘTYCH SPRZĘŻONYMI PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI	1.1 Funkcjonujące Centrum Usług Społecznych Gminy Łochów i wdrożona deinstytucjonalizacja usług społecznych
	1.2 Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez program osłonowy oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
	1.3 Wysoka dostępność usług pomocy społecznej odpowiadających zapotrzebowaniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym ich deinstytucjonalizacja i świadczenie usług przez organizacje trzeciego sektora
	1.4 Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno-prywatne oraz funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor
	1.5 Funkcjonująca Filia Poradni Terapii Uzależnień, deinstytucjonalizacja usług, usługi sąsiedzkie, dzienny ośrodek dla osób starszych, środowiskowy dom samopomocy typu A, mieszkania chronione
	1.6 Kwalifikacje kadr instytucji pomocy społecznej zaktualizowane do aktualnych potrzeb poprzez szkolenia, studia podyplomowe i kursy
	1.7 Większy udział organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej
	1.8 Współpraca wszystkich szczebli samorządu na terenie Powiatu Węgrowskiego, działający partnerski zespół kooperacji przy rozwiązywaniu kompleksowych problemów w zakresie polityki społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Utworzenie Centrum Usług Społecznych Gminy Łochów zwiększy dostępu mieszkańców do usług społecznych, pozwoli na dywersyfikację sposobów rozwiązywania problemów społecznych, umożliwi efektywniejsze i bardziej kompleksowe odpowiadanie na rosnące i zmieniające się potrzeby mieszkańców – nie tylko tych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, również poprzez usługi odpłatne.

Uruchomienie tych podmiotów infrastruktury społecznej jest warunkiem koniecznym walki z wykluczeniem społecznym i zawodowym wśród osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi, w tym rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami. Trudno sobie wyobrazić skuteczną politykę społeczną Gminy bez skutecznego zrealizowania tego celu strategicznego i operacyjnego.

Istotnym elementem partnerstwa publiczno-publicznego – szczególnie w kontekście zamiaru tworzenia Środowiskowego Domu Samopomocy – zaangażowanie podmiotów sektora oświaty i edukacji we wczesnym wykrywaniu osób z dysfunkcjami, w tym z zaburzeniami psychicznymi. Wdrożenie programów szkoleniowych kadr oświaty i edukacji.

Wsparciem dla przemian społecznych w Gminie Łochów powinny być również skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Także dostosowane do funkcjonowania w zagrożeniach powszechnych, czy w zmieniającym się otoczeniu społecznym – np. poprzez możliwość skutecznego świadczenia zdalnej pracy socjalnej. Niezbędny, w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze społecznym, jak i edukacyjnym, czy zawodowym. Ponadto wobec zwiększonej liczby zadań z zakresu pomocy społecznej konieczne jest systematyczne wzmocnienie i doskonalenie kadr instytucji odpowiedzialnych za realizację tych działań. W szczególności dotyczy to pracowników ośrodków pomocy społecznej, w dalszej kolejności CUS, zajmujących się pomocą osobom wykluczonym i prowadzących działania w ramach aktywnej integracji zarówno społecznej, jak i zawodowej.

Trzeci sektor na terenie Gminy Łochów nie funkcjonuje na satysfakcjonującym poziomie, a mógłby realizować więcej funkcji i zadań w zakresie polityki społecznej. Integralne znaczenie i bardzo poważne wyzwania stojące przed Gminą w zakresie polityki społecznej oraz waga problemów w tym obszarze, które wymagają rozwiązania determinuje konieczność deinstytucjonalizacji i zdecydowanego zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej. To zwiększenie powinno obejmować zarówno progres ilościowy – w sensie ilości realizowanych działań – jak i stymulowanie i inicjowanie powstawiania nowych organizacji, a także politykę kreowania innowacyjnych rozwiązań w polityce społecznej.

3.1.2. Cel strategiczny 2 Gmina Łochów przyjazna osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekle chorym

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania problematyką starości i starzenia się, co niewątpliwie jest związane z szybko postępującymi zmianami demograficznymi. Starzenie się populacji Gminy Łochów jest zjawiskiem zachodzącym w bardzo szybkim tempie. *Cel strategiczny 2* oraz powiązane z nim *cele operacyjne* poparte są tezą, że poznanie i analiza procesów starzenia się na wszystkich płaszczyznach życia nie tylko przyczyni się do pogłębienia ogólnej wiedzy o człowieku, ale również pozwoli

na przygotowanie różnych sfer życia społeczno-gospodarczego na przyjęcie stale rosnącej populacji osób starszych. Cele operacyjne mają w praktyce realizować zasadę, że starość stanowi równie istotny i wartościowy etap życia jednostki, jak każdy poprzedni, a zadbanie o jakość życia, zabezpieczenie społeczne czy aktywność osób starszych są inwestycją w sytuacji nieuchronnych zmian demograficznych.

Tablica 3.2

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 2

Gmina Łochów przyjazna osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekle chorym

Cel strategiczny 2	Cele operacyjne
GMINA ŁOCHÓW PRZYJAZNA OSOBOM STARSZYM, NIEPEŁNOSPRAWNYM I PRZEWLEKLE CHORYM	2.1 Stosowane zasady aktywnego i zdrowego starzenia się oraz ograniczone występowanie chorób przewlekłych i ciężkich
	2.2 Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych oraz samoorganizacji osób starszych i niepełnosprawnych w świadczeniu usług społecznych
	2.3 Rehabilitacja społeczna i przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych
	2.4 Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności we wczesnym dzieciństwie
	2.5 Włączenie społeczne osób niepełnosprawnych oraz poprawa jakości ich życia oraz tworzenie pozytywnych postaw społecznych wobec nich
	2.6 Poprawa dostępności miejsc w Domach Pomocy Społecznej na terenie Gminy oraz deinstytucjonalizacja usług
	2.7 Wsparcie usług medycznych, stworzenie Dziennego Domu Opieki Medycznej, zwiększenie dostępu do opieki medycznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Do 2050 roku odsetek osób starszych wzrośnie do 40% populacji Gminy Łochów, zaplanowane cele operacyjne odzwierciedlają rosnącą rolę osób starszych we wspólnocie gminnej, zarówno w sensie pomocy społecznej jak i aktywizacji społecznej i zawodowej oraz kreowania i tworzenia warunków dla aktywności i samoorganizowania się osób starszych – np. w klubach seniora, uniwersytetach trzeciego wieku, pełnienia funkcji tutorów zawodowych przez osoby z dużym doświadczeniem, kwalifikacjami czy te, które odniosły sukces zawodowy.

Cel strategiczny 2 wpisuje się także w zasady projektowania uniwersalnego, przez które należy rozumieć projektowanie biorące pod uwagę różnorodność potrzeb ludzkich, uczestniczenie w życiu społecznym i równouprawnienie. Celem projektowania dla

wszystkich jest stworzenie wszystkim ludziom równych szans brania udziału we wszystkich dziedzinach życia. Aby cel ten został osiągnięty, otaczająca nas architektura, przedmioty codziennego użytku, usługi, kultura i informacja – krótko mówiąc, wszystko co jest stworzone przez ludzi i dla ludzi – powinno być dostępne i przystosowane dla każdej osoby w naszym społeczeństwie z możliwością adaptacji do zmian jakie progresywnie następują u każdego człowieka. Podwyższeniu poziomu równych szans zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego, tworzeniu odbioru Gminy Łochów jako przyjaznej osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekle chorym mają służyć wszystkie zaplanowane cele operacyjne. Dostępność i projektowanie uniwersalne, a tym samym zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach jest stanem pożądanym w tym obszarze funkcjonowania Gminy.

Niepełnosprawność nie jest wyłącznie zjawiskiem medycznym, czy problemem opiekuńczo – medycznym. Obejmuje wszystkie sfery rozwoju człowieka angażując przy tym potencjał rodziny o zasoby społeczne. Nakłady na wczesną terapię i pedagogiczne wspomaganie rozwoju mogą przyczynić się do ograniczenia w przyszłości wydatków na opiekę zdrowotną. Za jak najwcześniejszym zdiagnozowaniem zagrożeń i zaburzeń oraz podjęciem rehabilitacji, terapii i wspomaganie rozwoju dzieci przemawiają następujące przesłanki:

- ✓ Duża plastyczność centralnego układu nerwowego we wczesnym okresie rozwoju oraz związana z tym możliwość korekcji zaburzonych funkcji,
- ✓ Możliwość zahamowania rozwoju wielu zaburzeń, a czasami zatrzymanie niekorzystnych zmian,
- ✓ Duża podatność dzieci na działania rewalidacyjne.

Choroby przewlekłe są istotnym i coraz większym problemem w społeczeństwie. Są one zdecydowanie główną przyczyną śmiertelności i odpowiadają za około 86% wszystkich zgonów w Unii Europejskiej. Co roku dwa miliony ludzi umierają z powodu chorób układu krążenia i szacuje się, że 8% społeczeństwa ma cukrzycę – niektórzy ludzie niepotrzebnie. Podobna sytuacja – na podregionalną oczywiście skalę – ma miejsce w Gminie Łochów. Wielu przypadkom chorób przewlekłych można zapobiec poprzez ograniczenie głównych czynników ryzyka, do których zalicza się palenie tytoniu, nadużywanie alkoholu, złe odżywianie i niedostateczną aktywność fizyczną.

Władze Gminy Łochów mają świadomość, że nie można ignorować tego problemu, stąd zaplanowane cele operacyjne i determinacja do podejmowania odpowiednich działań w tym zakresie. Obszarem oddziaływania powinno być także podnoszenie świadomości i ograniczanie czynników ryzyka wpływających na zdrowie i jakość życia osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych – zarówno w grupach docelowych, jak i ich otoczeniu społecznym.

3.1.3. Cel strategiczny 3 *Poprawa sytuacji demograficznej i likwidacja deficytów rynku pracy*

Tablica 4.3

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 3 *Poprawa sytuacji demograficznej i likwidacja deficytów rynku pracy*

Cel strategiczny 3	Cele operacyjne
POPRAWA SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I LIKWIDACJA DEFICYTÓW RYNKU PRACY	3.1 Poprawa sytuacji demograficznej Gminy
	3.2 Dostosowanie i aktualizowanie oferty kształcenia branżowego i technicznego do potrzeb rynku pracy
	3.3 Aktywne pozyskiwanie nowych zasobów ludzkich w wyniku migracji na stałe lub w celach ekonomicznych spoza terenu Gminy Łochów
	3.4 Powszechny dostęp do kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zwiększona aktywność zawodowa wszystkich mieszkańców Gminy
	3.5 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
	3.6 Zwiększony poziom zatrudnienia osób z niepełnościami, zagrożonych wykluczeniem społecznym i osób starszych
	3.7 Skuteczna i proaktywna aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków PFRON
	3.8 Otwarte zasoby informacyjne i dostępne szkolenia podnoszące kwalifikacje dla przedsiębiorców i pracowników – stworzone przez Gminę na bazie dofinansowania funduszy strukturalnych UE
	3.9 Funkcjonujący system opracowywania i wspierania implementacji projektów innowacyjnych i prorozwojowych w ramach funduszy strukturalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Sytuacja demograficzna Gminy Łochów tj. proces starzenia demograficznego, jest wynikiem dwóch niezależnych i odmiennych tendencji. Jedną z nich jest wzrost przeciętnej długości życia, związany z ogólną poprawą zdrowia i warunków życia ludności. Drugą przyczyną jest spadek dzietności kobiet, połączony ze zmianami w modelu rodziny, stylu życia i ewolucji społecznej roli kobiet. Istotne znaczenie z punktu widzenia istoty i charakteru procesów demograficznych ma także ruch przestrzenny, czyli migracje. Udział

osób młodych (zwłaszcza w wieku 25–35 lat) w strukturze osób emigrujących powoduje dalsze pogłębianie zjawiska starzenia demograficznego mieszkańców Gminy. Konsekwencje nasilania się wymienionych procesów to wzrost obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością, która zakończyła okres swojej aktywności zawodowej oraz zagrożenie niewydolnością systemu zabezpieczenia społecznego. Cel strategiczny 3 stanowi możliwą odpowiedź na te bardzo poważne zagrożenia.

Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych i strukturalnych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Zadanie to jest szczególnie istotne w odniesieniu do grup społecznych, które doświadczają największych trudności związanych z integracją, z rynkiem pracy, tj. osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży do 30 roku życia, osób niepełnosprawnych, kobiet powracających oraz wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy, jak również osób po 50 roku życia.

Skuteczność podejmowanych działań zależy bezpośrednio od dopasowania realizowanego wsparcia do zróżnicowanych potrzeb osób nieaktywnych zawodowo, poprzez ich właściwe zdiagnozowanie oraz kompleksowe podejście, uwzględniające specyfikę lokalnego rynku pracy. Konieczne jest również stworzenie odpowiednich warunków instytucjonalnych dla podniesienia poziomu aktywności zawodowej w Powiecie poprzez udzielenie wsparcia organizacyjnego i kadrowego na rzecz instytucji realizujących zadania z zakresu aktywnej polityki rynku pracy w Gminie Łochów.

Warunkiem niezbędnym do podniesienia ogólnego poziomu wykształcenia społeczeństwa jest stworzenie warunków powszechnego dostępu do edukacji już od najwcześniejszych etapów wychowania i kształcenia tj. etapu edukacji przedszkolnej. Upowszechnienie edukacji przedszkolnej, a co za tym idzie, wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich, wymaga systemowego wdrożenia elastycznych form edukacji przedszkolnej przy jednoczesnym wzmocnieniu działającej sieci ośrodków przedszkolnych i uelastycznieniu ich oferty do rzeczywistych potrzeb dzieci i ich opiekunów. Jednocześnie niezbędne jest również przełamanie barier kulturowych poprzez przekonanie rodziców o znaczeniu wczesnej edukacji dla dalszego rozwoju dziecka i decyzji o skierowaniu dziecka do przedszkola. Istotnym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych powinno być także wzmocnienie działań instytucji oświatowych ukierunkowane na pomoc młodym osobom, które ze względu na czynniki ekonomiczne, społeczne czy kulturowe znajdują się poza systemem szkolnictwa. Wsparcie, w tym zakresie powinno umożliwić ukończenie danego etapu kształcenia oraz kontynuację nauki. Wsparcie merytoryczne udzielane przez instytucje systemu oświaty powinno być połączone z systemem wsparcia materialnego umożliwiającego uczniom, szczególnie z grup defaworyzowanych dostęp do materiałów dydaktycznych oraz częściowe pokrycie kosztów związanych z uczestnictwem w systemie oświaty.

Szkolnictwo zawodowe w obecnej sytuacji znacznie odbiega jakością od szkolnictwa ogólnego, przez co cieszy się znacznie niższym zainteresowaniem uczniów. Potrzebne jest więc zwiększenie potencjału szkół zawodowych i propagowanie korzyści płynących z wyboru tej ścieżki kształcenia. W ramach programów rozwojowych szkół zawodowych przewiduje się aktywny udział pracodawców w zakresie dostosowywania

programów nauczania do potrzeb rynku pracy, praktycznej nauki zawodu oraz poradnictwa i doradztwa zawodowego. Wsparcie udzielone na rzecz szkolnictwa zawodowego przyczyni się do podniesienia jego jakości, a co za tym idzie zwiększenia atrakcyjności w oczach pracodawców oraz uczniów, którzy chętnie będą wybierać tę ścieżkę kształcenia.

Osoby zaliczone do grup zagrożonych wykluczeniem, osób z niepełnosprawnościami i osoby starsze wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do reintegracji i integracji zawodowej. Możliwe jest to m.in. poprzez działania zmierzające do kształcenia umiejętności w zakresie pełnienia ról społecznych, wspierania samodzielności oraz zdobywania i aktualizacji kwalifikacji zawodowych. Jednym z elementów systemu wsparcia osób wykluczonych może być rozwijający się sektor ekonomii społecznej oraz wsparcie lokalnych inicjatyw samoorganizacji i samopomocy wśród osób biernych zawodowo, czy dyskryminowanych na rynku pracy. Wsparciem dla przemian na rynku pracy powinny być również skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Niezbędny w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze społecznym, jak i edukacyjnym czy zawodowym. W szczególności dotyczy efektywnego i możliwie najszerszego realizowania programów aktywizacji zawodowej w ramach pozostających w dyspozycji środków PFRON we współpracy z Powiatem Węgorzyskim.

Stymulując rozwój gospodarczy – zarówno poprzez wydatkowanie środków zewnętrznych jak i funkcjonujący system opracowywania i wspierania implementacji projektów innowacyjnych i prorozwojowych dla przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i samych obywateli, w ramach funduszy strukturalnych – gmina będzie pomagać i wspierać zarówno partnerstwo publiczno-publiczne (np. przy opracowywaniu i wdrażaniu wniosków o zasięgu ponadgminnym czy powiatowym), publiczno-prywatne jak i publiczno-społeczne. Podstawą takiej filozofii działania jest przekonanie, iż każda możliwość na zwiększenie puli środków wydatkowanych na terenie Gminy będzie korzystnie wpływała poprzez efekt mnożnikowy na popyt globalny na produkty i usługi na rynku lokalnym – a w konsekwencji na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Łochów.